

Nr 108.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överlåtelse till staten av viss fastighet för anordnande av en station för fiskeribiologiska undersökningar m. m.; given Stockholms slott den 17 februari 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

B. v. Stockenström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 februari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Stockenström anför:

Jag anhåller att få anmäla uppkommen fråga dels om överlåtelse till staten utan vederlag av viss fastighet i Lysekil för användande till en biologisk station i havsforskningens tjänst dels ock om överlämnandet till staten av en donation för iordningställande av nämnda fastighet m. m.

Innan jag närmare ingår på de sålunda gjorda erbjudandena, torde jag få i största korthet erinra om ett tidigare uppgjort förslag angående ordnande av den av staten bedrivna undersöknings- och försöksverksamheten på havsfiskets område.

Nämnda verksamhet bedrivs för närvarande i främsta rummet av svenska hydrografisk-biologiska kommissionen, varjämte undersökningar och försök i sagda avseende jämväl utföras av lantbruksstyrelsens fiskeribyrå. I innevarande års statsverksproposition (IX H. T. p. 96) har till omkostnader för de av sagda kommission bedrivna undersökningarna av de Sverige omgivande haven upptagits ett belopp av 30,250 kronor.

De jämlikt Kungl. Maj:ts den 3 juli 1917 givna bemyndigande av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande fiskerid administrationen och fiskeriförsöksanstalt m. m. framlade i betänkande den 17 juni 1920 förslag till, bland annat, upprättande av en undersöknings- och försöksanstalt för havsfiske, avsedd att förläggas till Göteborg. De sakkunnigas förslag, som även avsåg inrättande i Stockholmstrakten av en undersöknings- och försöksanstalt för sötvattensfisket, åsyftade, att de sålunda föreslagna anstalterna skulle möjliggöra fullständiga och tidsenliga undersökningar på fiskets båda huvudområden.

De sakkunniga framhöllo, att västkustfisket vore det ojämförligt viktigaste och att den härför avsedda anstalten borde ligga i närheten av de förnämsta fiskeområdena, där också de för fisket viktigaste problemen kunde av anstalten upptagas till undersökning. Då Göteborg vore huvudorten för fiskerinäringen, syntes Göteborg i främsta rummet böra komma i åtanke vid valet av plats för en undersöknings- och försöksanstalt för havsfisket. Därvid erinrade de sakkunniga särskilt om vikten av att anstalten hade lätt tillgång till de stora fiskefångster, som dagligen infördes till Göteborg. Enligt de sakkunnigas förslag skulle havsfiskeanstalten omfatta två avdelningar, en fiskeribiologisk och en fiskeriteknisk, vardera avdelningen under en vetenskapligt utbildad chef, biträdd av vissa befattningshavare.

Havsfiskeanstaltens stat upptogs av de sakkunniga till 113,550 kronor. Anslaget till anstalten skulle i sig innesluta det till hydrografisk-biologiska kommissionens undersökningar utgående anslaget. Laboratorieutrustningen för anstalten skulle belöpa sig till 45,000 kronor. För anstalten avsågs att uppföras en byggnad, för vilken kostnaden av de sakkunniga beräknades till 650,000 kronor. Till denna byggnad skulle Göteborgs stad enligt preliminärt, dock sedan några år förfallet avtal kostnadsfritt tillhandahålla tomt.

Över de sakkunnigas betänkande avgåvos åtskilliga utlåtanden, däribland av lantbruksstyrelsen, och förordades i flertalet av utlåtandena inrättandet av den föreslagna undersöknings- och försöksanstalten för havsfisket eller förklarades att intet vore att erinra däremot. I flera utlåtanden betonades starkt betydelsen av en dylik anstalt.

Sedan emellertid lantbruksstyrelsen anbefallts att verkställa utredning i vad mån inskränkningar i de sakkunnigas förslag, särskilt i avseende å undersökningsverksamheten, kunde vidtagas, avgav lantbruksstyrelsen den 15 juni 1922 förnyat utlåtande i ämnet, däri lantbruksstyrelsen föreslog sådan inskränkning i havsfiskeanstalten, att endast den fiskeribiologiska avdelningen då skulle inrättas. Med den föreslagna inskränkningen beräknade lantbruksstyrelsen, att engångskostnaderna skulle kunna nedbringas till

38,000 kronor och årskostnaderna till 74,550 kronor, därav 29,550 kronor till avlöningar, 35,000 kronor till driftkostnader och 10,000 kronor till lokalhyra.

I statsrådsprotokollet till 1923 års statsverksproposition (IX H. T. p. 120) anförde dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, att han med hänsyn till det statsfinansiella läget icke ansåge sig kunna tillstyrka åtgärder för genomförande av de sakkunnigas eller lantbruksstyrelsens förslag rörande ifrågavarande undersökningsverksamhet.

I skrivelse den 10 december 1927 har nu *svenska hydrografisk-biologiska kommissionen* anfört bland annat följande:

Möjligheterna till undersökningar på havsfiskets område vore fortfarande begränsade på samma sätt som vid tillkallandet av 1917 års sakkunniga och som de varit en lång följd av år dessförinnan.

De skäl, som de sakkunniga anfört för inrättande av en undersöknings- och försöksanstalt på havsfiskets område hade alljämt sin giltighet. De nu rådande förhållandena måste betraktas som otillfresställande. Särskilt framhölls den stora olägenheten därav, att kommissionen icke disponerade några lokaler för de biologiska undersökningarna. Sålunda hade för närvarande genom välvilligt tillmötesgående av vederbörande institutionschefer kommissionens ene biologiske assistent erhållit arbetsrum på Kristinebergs zoologiska station invid Fiskebäckskil och den andre å Göteborgs naturhistoriska museum. Redan denna splittring medförde betydande olägenheter, vartill komme, att betydligt större arbetsutrymmen än som i nämnda institutioner kunde erhållas vore erforderliga för arbetets behöriga gång.

Nu hade emellertid yppat sig en möjlighet att få en fast anstalt för kommissionens biologiska arbeten.

Professorn Robert Murray, som genom gåvobrev den 6 september 1919 donerat en villa jämte tomt till Lysekils stad, hade nämligen förklarar sig gärna se, att Lysekils stad till svenska staten för att användas till en biologisk station i havsforskningens tjänst med äganderätt överläte den fastighet med inventarier, som han sålunda överlämnat till staden. Lysekils stad hade också utfäst sig att överlämna fastigheten till staten, så snart bindande beslut om stationens tillkomst blivit av statsmakterna fattat med villkor att densamma, med undantag för av staten gjorda speciella anläggningar, utan ersättning återlämnades till Lysekils stad i det fall, att staten icke längre funne anledning att bibehålla den nu tillämnade havsbiologiska stationen eller annat statligt företag. Vidare hade staden den 24 november 1927 beslutat, att de för fastighetens möblering och användande avsedda inventarier skulle vid fastighetens överlåtande till staten åtfölja densamma utan vederlag.

Fastigheten, som sålunda hembjödtes staten och vore gravationsfri och taxeringsvärderad till 30,000 kronor, bestode av 5,622 $\frac{1}{2}$ kvadratalnar av tomten nr 1 enligt 1873 års reglering jämte ett norr därom beläget berg vid Kyrkviks Strandgata; hamnområde om 300 kvadratalnar i Kyrkviken; 7,840 kvadratfot av tomten nr 2 enligt 1873 års reglering jämte strandområde därintill om 5,596 kvadratfot samt lägenhet om 500 kvadratalnar å utmarken till 7/120 av Lysekils jord, Litt. XXVIII enligt karta av J. Hjelmgren. Lysekils stad hade den 28 november 1927 erhållit lagfart å fastigheten. Hela arealen utgjorde 3,747.64 kvadratmeter samt med vissa i sjön gjorda utfyllningar 3,901 kvadratmeter. Fastigheten låge inom Lysekils stad vid norra

sidan av Gullmarfjordens mynning. Tomten låge alldeles utmed stranden och vore försedd med en mindre brygga. Den vore planterad och mot sjösidan skyddad med en hög mur. Byggnaden, som hade en bottenyta av omkring 170 kvadratmeter, bestode av två våningar samt källare och vind. I bottenvåningen funnes ett stort rum, som nådde genom båda våningarna. Dessutom funnes i nedre våningen två rum och två inbyggda verandor samt i övre våningen fyra rum och två inbyggda verandor. Härtill komme ett tornrum. Utom huvudbyggnaden funnes en mindre byggnad med fyra rum och kök.

I sitt nuvarande skick vore huvudbyggnaden icke vinterbonad. För att kunna användas till laboratorium måste den alltså ombonas. Dessutom borde även åtskilliga ändringar göras uti inredningen.

Kommissionen hade låtit länsarkitekten E. G. Friberger uppgöra ritningar och kostnadsberäkningar till de erforderliga ombyggnadsarbetena, omfattande även inledning av vatten och elektriskt ljus, och skulle kostnaderna härför belöpa sig till omkring 48,000 kronor.

Kommissionen hade emellertid av Knut och Alice Wallenbergs stiftelse mottagit ett belopp av 75,000 kronor för iordningställande och utrustning av byggnaden till ett ändamålsenligt laboratorium. Detta belopp skulle enligt gjorda kalkyler fullt förslå till både ombyggnaden och till utrustningen av det fiskeribiologiska laboratoriet.

Efter färdigställandet skulle huvudbyggnaden omfatta 12 rum, därav 6 i bottenvåningen, 5 i övre våningen och 1 tornrum. Här skulle först och främst kunna beredas utrymme för ett fiskeribiologiskt laboratorium, omfattande även rum för planktonundersökningar och saltvattensakvarier, så att vid behov även akvarieförsök skulle kunna fastställas. Men utrymmet skulle vara tillräckligt även för en fiskeriteknisk avdelning av något mindre omfattning än förenämnda sakkunniga föreslagit.

Kommissionen hade alltså tänkt sig, att byggnaden skulle kunna upplåtas för kommissionens biologiska arbeten och, när statsmakterna det beslutade, även för fiskeritekniska undersökningar. Däremot skulle kommissionens hydrografiska undersökningar alltjämt hava sin fasta station i den av kommissionen förhyrda laboratoriebyggnaden å Bornö i Gullmarfjordens inre del.

Den ifrågavarande nya institutionen skulle alltså överlämnas till staten fullt rustad för de fiskeribiologiska undersökningarna och med utrymmen för blivande fiskeritekniska.

Institutionen komme emellertid att medföra någon ökning i de årliga driftkostnaderna för kommissionens biologiska undersökningar. Så torde det bliva ofrånkomligt, att anstalten finge en extra vaktmästare och ett extra biträde, vartill komme underhåll av fastigheten och det båtmaterial, en mindre motorbåt och en roddbåt, som anstalten icke kunde undvara. Den genom anstaltens övertagande av staten nödvändiga ökningen i kostnaderna beräknade kommissionen till omkring 9,000 kronor. Detta ökade anslag skulle dock ej erfordras förr än budgetåret 1929—1930. Summan måste dock anses vara ringa i förhållande till de fördelar donationen erbjöde.

Vad anginge donationens tagande i anpråk för fiskeritekniska undersökningar tillåte kommissionen sig framhålla den stora vikten av att detta måtte ske snarast möjligt. Dessa undersökningar skulle framförallt inriktas på fiskkonservering och nätimpregnering, på vilka områden nu icke några som helst undersökningar bedreves och där helt visst funnes stora möjligheter till fiskerinäringens befrämjande.

Det borde i detta sammanhang framhållas, att vårt lands fiskkonserv-

industri enligt senast tillgängliga siffror representerade ett värde av 8,109,000 kronor.

Enligt kommissionens mening erbjöde donationerna så stora fördelar och möjligheter, att de borde av staten mottagas. Anstalten komme visserligen icke att ligga i Göteborg, såsom de sakkunniga föreslagit, och Lysekil erbjöde i vissa avseenden icke samma fördelar som Göteborg, men å andra sidan hade Lysekil stora fördelar, som Göteborg saknade, såsom möjligheter att direkt från stationen göra undersökningar i naturen och medelst akvarieförsök, vartill anstalten genom sitt läge alldeles intill relativt djupt vatten — redan 60 meter från stranden vore vattendjupet 30—35 meter — skulle erbjuda betydande möjligheter.

Svenska hydrografisk-biologiska kommissionen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte besluta att mottaga de sålunda erbjudna donationerna för att användas till en station för fiskeribiologiska och fiskeritekniska undersökningar.

Vid hydrografisk-biologiska kommissionens framställning finnas fogade, bland annat, dels i avskrifter protokoll vid stadsfullmäktiges i Lysekil sammanträden den 5 maj och 24 november 1927, utvisande att stadsfullmäktige beslutat att under de i kommissionens skrivelse omförmälda villkor utan vederlag till staten överlåta ifrågavarande fastighet samt att för fastighetens möblering och användande avsedda inventarier skulle vid överlåtagandet medfölja utan vederlag, dels i original ett skriftligt bekräftande av professorn Murray, att han icke hade något att erinra mot ifrågavarande överlåtelse, dels ock i avskrift en skrivelse från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, däri meddelats, att stiftelsens styrelse beslutat att ställa ett belopp av intill 75,000 kronor till kommissionens förfogande för att därmed bestrida kostnaden för iordningställande av den s. k. Murrayska villan i Lysekil till en biologisk station i havsforskningens tjänst ävensom för stationens förseende med laboratorieutrustning.

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits dels den 5 januari 1928 av lantbruksstyrelsen dels ock den 21 i samma månad av statskontoret.

Lantbruksstyrelsen har anfört, bland annat, följande.

Det nu gjorda erbjudandet innebure, att staten skulle erhålla en laboratoriebyggnad, belägen i Lysekil, om tolv rum jämte tillhörande tomt av 3,901 kvadratmeters storlek. Därjämte inginge i erbjudandet en komplett utrustning för ett fiskeribiologiskt laboratorium.

Svenska hydrografisk-biologiska kommissionen ansåge, att i byggnaden skulle kunna beredas rum för ett biologiskt laboratorium för dess båda biologiska assistenter jämte saltvattensakvarier samt även för en fiskeriteknisk avdelning av något mindre omfattning än den 1917 års sakkunniga föreslagit. Däremot skulle de hydrografiska undersökningarna icke förläggas till denna anstalt utan alltjämt hava sin fasta station i den av kommissionen förhyrda byggnaden å Bornö i Gullmarfjordens inre del. Det vore uppenbarligen också meningen, att den med användning av donationerna färdigställda anstalten skulle ställas till kommissionens förfogande.

Till omfattningen skulle denna anstalt tydligen bliva betydligt mindre än den de sakkunniga föreslagit för erhållande av en tidsenlig undersöknings-

anstalt för havsfisket och vad därmed sammanhängde. Den ifrågavarande anstalten finge heller anses innebära en slutgiltig lösning av frågan om en undersöknings- och försöksanstalt på havsfiskets område.

Emellertid skulle, såsom ock i föreliggande framställning anfördes, en undersökningsanstalt av nu ifrågavarande slag dock medföra så stora förbättringar i det nuvarande tillståndet, att donationerna borde av staten mottagas. Att anstalten skulle komma att bli förlagd till ett annat ställe än de sakkunniga föreslagit, torde ej böra tillmätas alltför stor betydelse, då, såsom kommissionen framhållit, Lysekil såsom förläggningsort torde hava vissa företräden framför Göteborg.

Då lantbruksstyrelsen sålunda förordade donationernas mottagande, skedde det under den förhoppningen, att det framdeles skulle visa sig möjligt att få anstalten i erforderlig grad fullständigad.

Ett mottagande av donationerna syntes icke utgöra något hinder vare sig för att framdeles komma fram till en fullt tillräcklig undersökningsanstalt för havsfisket eller för att göra de organisatoriska förändringar, som kunde bli påkallade. Styrelsen ville i detta sammanhang ytterligare understryka, vad kommissionen anfört angående behovet av undersökningar på det fiskeritekniska området.

Givetvis komme drivandet av den anstalt, vars upprättande skulle möjliggöras genom donationernas mottagande, att medföra ökning i de årliga driftkostnaderna för kommissionens arbeten. Kommissionen hade beräknat denna ökning till 9,000 kronor, mot vilken beräkning lantbruksstyrelsen icke hade något att erinra.

Med återopande av det ovan anförda förordade lantbruksstyrelsen bifall till föreliggande framställning.

Statskontoret, som funnit sig böra tillstyrka mottagandet av ifrågavarande erbjudande och donation, har framhållit att, då mottagandet därav komme att medföra ökat behov av statsmedel för svenska hydrografisk-biologiska kommissionen, riksdagens medgivande till mottagandet syntes böra inhämtas.

Erinras må, att hos svenska hydrografisk-biologiska kommissionen för närvarande tjänstgöra en förste och en andre assistent vid de hydrografiska undersökningarna, likaledes en förste och en andre assistent vid de fiskeribiologiska undersökningarna, en föreståndare för korrespondens och räkenskaper, en materialförvaltare och trälmästare samt en ritare.

*Departements-
chefen.*

Ovan har berörts de förslag, som tidigare väckts angående anordnande av en modern forskningsanstalt på havsfiskets område, vilka förslag emellertid icke föranlett någon åtgärd. Sannolikt skulle inom en ej avlägsen framtid kraven i dylikt avseende kommit att med förnyad styrka återupprepas. Och torde det behov, som härutinnan vitsordats föreligga, näppeligen låtit sig i längden avvisa. Genom ifrågavarande av stadsfullmäktige i Lysekil gjorda erbjudande samt av Knut och Alice Wallenbergs stiftelse överlämnade donation har möjlighet yppats att tillgodose det sålunda sedan länge föreliggande önskemålet om tillskapande av bättre betingelser för den statligt bedrivna undersöknings- och försöksverksamheten på havsfiskets område. Staten skulle härigenom utan kostnad erhålla en

anstalt, vilken för avsevärd tid framåt torde komma att på tillfredsställande sätt tillgodose de anspråk, som må ställas på en institution av förevarande slag, och vilken synes medgiva ej obetydliga möjligheter till vidare utveckling i mån av behov.

Visserligen medför den föreslagna undersökningsstationen i Lysekil viss — om ock ej omedelbar — ökning av de årliga driftkostnaderna för hydrografisk-biologiska kommissionens arbeten, men denna ökning, av kommissionen beräknad till 9,000 kronor årligen, lärer, på sätt kommissionen anfört, få anses ringa i förhållande till de fördelar, som därav erbjudas. Med hänsyn jämväl till de företräden i vissa avseenden, som en station av ifrågasvarande art förlagd till Lysekil, enligt kommissionens, av lantbruksstyrelsen vitsordade uppgift, har framför en station i Göteborg, synes ej heller några betänkligheter möta mot frångående av 1917 års sakkunnigas förslag till förläggningssort för av dem föreslagen anstalt. Vid sådant förhållande tvekar jag icke att tillstyrka mottagandet av ifrågasvarande erbjudande och donation.

Då mottagandet emellertid, såsom nyss sagts, kommer att medföra ökat behov av statsmedel för svenska hydrografisk-biologiska kommissionen, lärer, på sätt också av statskontoret anförts, riksdagens medgivande till mottagandet böra inhämtas. Därest riksdagen lämnar sådant medgivande, torde jag sedermera få för Kungl. Maj:t framlägga förslag i fråga om donationsmedlens användning för avsett ändamål, därvid även bör tagas i övervägande lämpligaste sättet för dispositionen av fastigheten och institutionsbyggnadens anordnande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen förklara,

att riksdagen icke finner anledning till erinran mot antagandet av ifrågasvarande av Lysekils stad gjorda erbjudande att på vissa villkor till statsverket överlämna ovan angivna fastighet i Lysekil för anordnande därstädes av en anstalt för fiskeriundersökningar likasom ej heller mot mottagandet av förberörda donation för anstaltens iordningställande och utrustning.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.